

# ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

6-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ  
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-6

JOURNAL OF LAW RESEARCH  
SPECIAL ISSUE-6



# ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№SI-6 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2022-SI-6>

**Бош муҳаррир:**  
**Главный редактор:**  
**Chief Editor:**

**Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Бош муҳаррир ўринбосари:**  
**Заместитель главного редактора:**  
**Deputy Chief Editor:**

**Fayziev Shoxrud Farmonovich**  
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

## ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

**Boboyev Halimboy Boboyevich**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Sattorov Abdug'affor**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Artur Gambaryan**

yuridik fanlar doktori, professor (Armaniston)

**Yosuke Shamoto**

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

**Malikova Gulchexra**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Xusanov Ozod Tillabayevich**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Selimanova Svetlana Mixaylovna**

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

**Xvan Leonid Borisovich**

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

**Peshkova Xristina Vyacheslovovna**

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

**Sung Un Lee**

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

**Oqyulov Omonboy**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Ruziyev Rustam Jabborovich**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Borotov Mirodiljon Xomudjonovich**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Toshev Boboqul Norqobilovich**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Shomuxamedova Zamira Shoislamovna**

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

**Ahmad Issa Altweissi**

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

12.00.04 - ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

**Esanova Zamira Normurodovna**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Egamberdiyev Eminjon**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Jason A.**

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

**Usmanova Muborak Akmalxanovna**

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Gasanov Mixail Yuriyevich**

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

**Sattorova Gulnoza Djurakulovna**

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

**Murodova Gulnora**

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

**Denisov Gleb**

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

**Fayziyev Shuxrat Xasanovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Usmonov Muhammadi Bahridinovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Xolmuminov Juma**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Jo'rayev Yuldash Achilovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Skripnikov Nikolay Kuzmich**  
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

**Po'latov Baxtiyor Xalilovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Salomov Baxrom Salomovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Salayev Nodirbek Saparbayevich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Osmonaliev Qayrat**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Aleksey Kibalnik**  
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)  
**Kudryavtsev Vladislav Leonidovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)  
**Sergey Shoshin**  
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)  
**James B.**  
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

**Rustambayev Mirzayusup Hakimovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Zufarov Rustam Axmedovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Kabulov Rustam**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Rajabova Mavjuda Abdullayevna**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Taxirov Farhod**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Ismailov Isomiddin**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li**  
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)  
**Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)  
**Djansarayeva Rima Ernatovna**  
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)  
**Yelena Antonyan Aleksandrovna**  
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)  
**Matthew Light**  
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)

**Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Pulatov Yuriy Safiyevich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**To'laganova Gulchehra Zaxitovna**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Mirazov Davron Miragzamovich**  
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)  
**Rijakov Aleksandr Petrovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

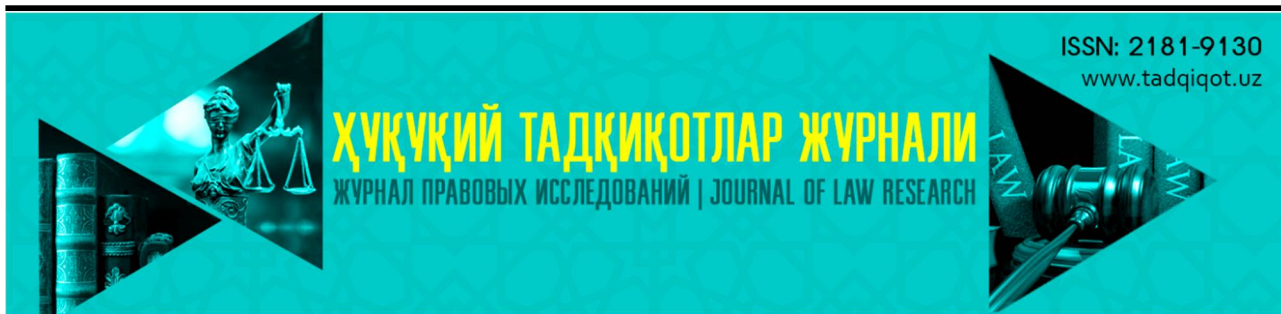
**Stoyko Nikolay Genadyevich**  
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)  
**Iskandarov Zayniddin**  
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)  
**Sergey Pen**  
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)  
**Aleksey Purs**  
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)  
**Jurgen Maurer**  
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)  
**Kevin Curtin**  
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

**Ismoilov Bahodir Islamovich**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

**Yuldasheva Govxerjan**  
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)  
**Alexander Trunk**  
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

<b>1. Абдуразаков Султанходжа Суратович</b> КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ ПРАВ ГРАЖДАН В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	6
<b>2. Нариманов Бекзод Абдувалиевич</b> НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРИ ТУШУНЧАСИ, ТУРЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	14
<b>3. Shomurotov Ma’ruf Abdusamat o‘g‘li</b> HUDUDIIY PROKURATURA ORGANLARINING XALQ DEPUTATLARI MAHALLIY KENGASHLARI OLDDIDAGI HISOBDORLIGINING TASHKILIIY-HUQUQIIY ASOSLARI.....	22
<b>4. Эргашев Илёс Ўрол ўғли</b> ТОВАЛАМАЧИЛИК ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ЖИНОЯТ-ХУҚУҚИЙ БЕЛГИЛАРИ.....	31
<b>5. Ibragimov Murodjon Jumanazarovich</b> ЖИНОЯТ ХУҚУҚИДА ҚУРОЛНИ ҚОНУНГА ХИЛОФ МУОМАЛАСИНИНГ ОВЫЕКТИГА ДОИР ФИКР-МУЛОHAZАЛАР.....	40
<b>6. Murodullayeva Gulnur Xikmatullo qizi</b> КОРРУПСИЯНИНГ ХАВФЛИ КО‘РИНИШИ СИФАТИДА – FAVORITIZM VA NEPOTIZM.....	48
<b>7. Муслимов Икром Тухтамуратович</b> ЖАЗОНИ ЕНГИЛЛАШТИРУВЧИ ҚОЛАТЛАР ТУШУНЧАСИ ВА БЕЛГИЛАРИ.....	58
<b>8. Абулхайров Рустамхон Ибодуллаевич</b> ПОРТЛАШДАН КЕЙИН ХОДИСА ЖОЙИНИ КЎЗДАН КЕЧИРИШНИНГ КРИМИНАЛИСТИК ЖИХАТЛАРИ: ДАЛИЛЛАРНИ МАВЖУДЛИГИНИ БАҲОЛАШ, УЛАРНИ ЙИГИШ, САҚЛАШ ВА РЎЙХАТГА ОЛИШ ТАРТИБИ.....	67
<b>9. Бобомуродов Фарход Боймуротович</b> ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИДА ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ ХАЛҚАРО-ХУҚУҚИЙ ХУЖЖАТЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИ.....	76
<b>10. Дусманов Санджар Абдужалолович</b> МДХ ДАВЛАТЛАРИ ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА СОДДАЛАШТИРИЛГАН ТАРТИБДА ИШ ЮРИТИШ.....	89
<b>11. Марданов Жасурбек Хусниддин ўғли</b> СОЛИҚ ЁКИ МАЖБУРИЙ ТЎЛОВЛАРНИ ТЎЛАШДАН БЎЙИН ТОВАЛАШ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШДА МАХСУС БИЛИМЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ.....	97
<b>12. Низомиддинов Жамшид Нуриддин ўғли</b> КИССАВУРЛИККА ҚАРШИ ҚУРАШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ТАКТИК ЖИХАТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	105

<b>13. Шукуров Жаҳонгир Раббонаевич</b> ЎЗБЕКИСТОНДА ЯРАШУВ ИНСТИТУТИНИ ҚЎЛЛАШ ДОИРАСИНИ КЕНГАЙТИРИШДАГИ АЙРИМ МУАММОЛАР.....	113
<b>14. Султанходжаев Равшан Иркинович</b> ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ “ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА”ГИ ҚОНУНИ ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ФУҚАРОЛАРНИНГ ЭРКИНЛИКЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ СОҲАСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАНБАИ СИФАТИДА.....	122
<b>15. Таштемиров Анвар Алиқулович</b> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ СОДИР ЭТИЛГАН ФИРИБГАРЛИКНИ ФОШ ЭТИШ БИЛАН БОҒЛИҚ МАСАЛАЛАР.....	130
<b>16. Акилов Саидакромхон Акмалович</b> ОСНОВНЫЕ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ПРИНЦИПЫ В СФЕРЕ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	138
<b>17. Амиров Зафар Актамович</b> ХАЛҚАРО СУДЛАР ВА УЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШ ТАРИХИ.....	147
<b>18. Эгамбердиев Дилшод Алишерович</b> ЖИНОЯТ ИШЛАРИ БЎЙИЧА ҲУҚУҚИЙ ЁРДАМ – ҚЎШМА ТЕРГОВЛАРИНИ ТУЗИШНИНГ ХАЛҚАРО ВА МИЛИЙ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	155




**12.00.08-УГОЛОВНОЕ ПРАВО. КРИМИНОЛОГИЯ.  
УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО**

**Эргашев Илѐс Ўрол ўгли,**  
Тошкент давлат юридик университети  
мустақил изланувчиси  
E-mail: ergashevilyos7676@mail.ru

**ТОВЛАМАЧИЛИК ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ БЕЛГИЛАРИ**

**For citation:** Ergashev Ilyos Urol ugli. THE CONCEPT OF EXTORTION AND ITS CRIMINAL-LEGAL FEATURES. Journal of Law Research. 2022, Special issue 6, pp.31-39

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7572837>

**АННОТАЦИЯ**

Мақолада муаллиф томонидан ўзгалар мулкани товламачилик йўли билан талон-торож қилиш тушунчаси, белгилари, мазкур жиноятнинг жиноят таркиби элементлари, жумладан объекти ва объектив томонига оид баъзи мулоҳазалар келтирилган. Шунингдек, муаллифнинг қайд этишича жиноят қонунининг асосий вазифаларидан бири эса бу – мулк ҳуқуқининг дахлсизлигини таъминлаш ҳисобланади. Айтиш мумкинки, аксарият жиноятлар мўмай даромад орттириш, мулкни ёки мулкка бўлган ҳуқуқларни осон қўлга киритишга қаратилган бўлади. Бундай жиноятлар, асосан иқтисодиёт соҳасидаги жиноятлар бўлиб, булар орасида энг кенг тарқалгани ўғирлик ва фирибгарлик жиноятларидир. Бироқ, мазкур турдаги жиноятлар орасида товламачилик жинояти юқори келтирилган ҳар икки жиноятдан жабрланувчига нафақат моддий балки сезиларли даражада маънавий зарар етказиши билан ҳам ажралиб туради. Бундан ташқари мазкур жиноятни содир этишда жабрланувчи ўзига ёки унинг яқин кишиларига зўрлик ишлатиш, мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш ёхуд жабрланувчи учун сир сақланиши лозим бўлган маълумотларни ошкор қилиш билан кўрқитилганлиги учун ҳам бу ҳақда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга хабар бермайди. Бу эса мазкур турдаги жиноятларнинг латентлигини оширади ҳамда жиноят содир этган шахсни келгусида бошқа жиноят содир этишга рағбатлантиради. Шунингдек, муаллиф товламачилик учун жиноий жавобгарлик назарда тутилган нормадаги “яқин киши” тушунчасининг аниқлаштирилиши лозимлигига оид таклиф ҳам ишлаб чиққан.

**Калит сўзлар:** мулк, мулккий ҳуқуқ, товламачилик, оғирлаштирувчи ҳолат, етказилган зарар, бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб, кўп миқдорда, жуда кўп миқдорда, жавобгарликни дифференциация қилиш.

**Эргашев Илѐс Урол угли,**  
Самостоятельный соискатель Ташкентского  
государственного юридического университета  
E-mail: ergashevilyos7676@mail.ru

**ПОНЯТИЕ ВЫМОГАТЕЛЬСТВА И ЕГО УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ ПРИЗНАКИ****АННОТАЦИЯ**

В статье представлены некоторые размышления о понятии, признаках, элементах состава данного преступления, в том числе об объекте и объективной стороне вымогательства автором чужого имущества путем вымогательства. Также автор отмечает, что одной из основных функций уголовного права является обеспечение неприкосновенности имущественных прав. Можно сказать, что большинство преступлений будет направлено на получение дохода, легкое приобретение имущества или прав на имущество. К таким преступлениям относятся в основном преступления в экономической сфере, среди которых наиболее распространенными являются преступления, связанные с воровством и мошенничеством. Однако среди этих видов преступлений преступление вымогательства отличается от обоих наиболее часто упоминаемых преступлений тем фактом, что оно наносит жертве не только материальный, но и значительный моральный ущерб. Он также не информирует правоохранительные органы о том, что жертве угрожают применением насилия в отношении себя или своих близких, повреждением имущества или уничтожением имущества или разглашением информации, которая должна храниться в секрете для жертвы в ходе совершения преступления. Это увеличивает латентность этих видов преступлений и побуждает лицо, совершившее преступление, совершить еще одно преступление в будущем. Автором также разработано предложение о необходимости уточнения понятия «близкий человек» в норме, предусматривающей уголовную ответственность за вымогательство.

**Ключевые слова:** имущество, имущественные права, вымогательство, отягчающее обстоятельство, причиненный ущерб, группой лиц, в крупном размере, в особо крупном размере, дифференциация ответственности.

**Ergashev Ilyos Urol ugli,**  
Independent researcher  
of Tashkent State University of Law  
E-mail: ergashevilyos7676@mail.ru

**THE CONCEPT OF EXTORTION AND ITS CRIMINAL-LEGAL FEATURES****ANNOTATION**

The article presents some reflections on the concept, signs, elements of the criminal composition of this crime, including the object and objective side of extortion by the author of someone else's property by extortion. The author also notes that one of the main functions of criminal law is to ensure the inviolability of property rights. It can be said that most crimes will be aimed at generating income, easy acquisition of property or property rights. Such crimes mainly include crimes in the economic sphere, among which the most common are crimes related to theft and fraud. However, among these types of crimes, the crime of extortion differs from both of the most frequently mentioned crimes by the fact that it causes the victim not only material, but also significant moral damage. He also does not inform law enforcement agencies that the victim is threatened with violence against himself or his loved ones, damage to property or destruction of property, or disclosure of information that should be kept secret for the victim during the commission of the crime. This increases the latency of these types of crimes and encourages the person who committed the crime to commit another crime in the future. The author also developed a proposal on the need to clarify the concept of "close person" in the norm providing for criminal liability for extortion.

**Keywords:** property, property rights, extortion, aggravating circumstance, damage caused, by a group of persons, on a large scale, on a particularly large scale, differentiation of liability.

Жиноят қонунининг вазифалари сифатида шахсни, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини, қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш белгиланган. Бугунги кунда инсон кадрини

улуғлаш, уни юксакка кўтариш замирида олиб борилаётган жиноят қонунчилигини либераллаштириш ҳамда такомиллаштириш жараёни мамлакатимиз жиноят-хуқуқий сиёсатининг устувор вазифалардан ҳисобланади. Қайд этиш керакки, юртимизда мулк хуқуқини жиноят-хуқуқий воситалар орқали муҳофаза қилиш самарадор инструментлардан саналади.

Шу жиҳатдан 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида ҳам “... янги турдаги жиноятларга қарши курашиш жараёнларида фуқароларнинг кадр-қиммати ва эркинлигини ҳимоя қилишнинг самарадорлигини янада ошириш [1] устувор вазифа сифатида изчил давом эттирилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси жиноят қонунчилигида ўзгалар мулкни талон-торож қилиш жиноятлари шахснинг мулкий муносабатларини бузилишига, мулк хуқуқи дахлсизлигини поймол этилишига сабаб бўлади.

Халқаро хуқуқнинг умумэтироф этилган нормаларга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 53-моддасига мувофиқ, мамлакатимиз иқтисодиёти негизини хилма-хил шакллардаги мулк ташкил этади. Мулк дахлсиздир ва у давлат томонидан муҳофаза қилинади, унга қилинган ҳар қандай тажовуз қонунга хилоф деб ҳисобланади [2].

Ўзбекистон Республикасида жиноятчиликка қарши олиб борилаётган давлат сиёсати камровида талон-торож қилиш жиноятлари, жумладан товламачилик билан талон-торож қилиш ҳам долзарб муаммо сифатида кўрилади. Шахс хуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш, унинг тажовузлардан халос этиш жиноятчиликка қарши курашсиз бўлмайди. Шахснинг конституциявий хуқуқлари дахлсизлигини таъминлаш учун жиноятчиликка қарши аёвсиз кураш, мурасиз бўлиш билан эришиш мумкин.

Мулк – мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш бўйича мулк эгаси ва жамиятнинг бошқа аъзолари (мулкдор бўлмаганлар) ўртасида юзага келадиган хуқуқий муносабатдир [3]. Фуқаролик кодексининг 167-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикасида мулкнинг хусусий ва оммавий шакллари мавжуд.

Талон-торож қилиш жиноятлари таркибида товламачилик ғаразли мақсадда мулкка қарши содир этиладиган жиноятлардан бири бўлиб, у мулк хуқуқини бузишдан ташқари, шахснинг шаъни, кадр-қиммати, жабрланувчининг ҳаёти ва соғлигини хавф остида қолдирадиган тажовуз ҳисобланади.

Мутахассислар товламачиликнинг ижтимоий хавфлилик хусусиятини уни нафақат мулкка, балки мулкчилик манфаатларининг мустақил шакли сифатида намоён бўлувчи бошқа (жумладан, мажбурият юқловчи, мерос бўлиб ўтувчи, уй-жой каби) мулкий муносабатларга ҳам тажовуз қилишидан иборат эканлигини таъкидлашади [4].

Ўзгалар мулкни талон-торож қилиш жиноятлари орасида товламачилик алоҳида ажралиб туради. Бунинг сабаби шуки, аксарият ҳолларда мазкур жиноят латент, яъни яширинлигича қолиб кетади. Негаки, жиноят қонунчилигига кўра шахснинг сир сақланиши лозим бўлган маълумотларини ошкор қилиш билан кўрқитиб, шахсдан мол-мулк ёки унга бўлган хуқуқни беришни талаб қилиш ёки шахсни мулкка бўлган хуқуқни беришга мажбур қиладиган шароитга солиб қўйишда ифодаланади. Одатда, жабрланувчилар, сир сақланиши лозим бўлган маълумотлар ошкор бўлишидан кўрқиб товламачига муайян моддий қимматликлар ёки маблағни беради ва бу ҳақида ҳеч кимга хабар бермайди. Охириги пайтларда бундай жиноятлар ўзганинг уятсиз фото ва видеосуратларини тарқатиш, интим муносабатларини оммага ошкор қилиш каби ҳолатларда содир этилмоқда.

Яна бир жиҳат шуки, товламачилик жинояти таъмагирлик мотиви билан содир қилинади. Товламачиликда мулк зўрлик ишлатилиб тортиб олинмайди, балки унинг эгаси томонидан ўз ихтиёри билан берилади. Қолаверса, товламачиликда жабрланувчига нисбатан қўлланиладиган дўқ-пўписа, агар жабрланувчи товламачининг талабини бажармаса, кейинчалик амалга оширилиши назарда тутилади.

Ушбу жиноятнинг объектини ўзга шахсларнинг мулки ва мулкий хуқуқларини муҳофаза қилишга қаратилган ижтимоий муносабатлар ҳисобланса, унинг предметини ўзганинг мулки ёки мулкий хуқуқи ташкил қилади.

Товламачилик йўли билан талон-торож қилиш жиноятининг предмети кўчар ва кўчмас мулк бўлиши мумкин. Кенгроқ олиб қаралганда кўчмас мулк фақат товламачилик ва фирибгарлик жиноятларининг предмети бўлса, бошқа талон-торож қилиш жиноятлари – босқинчилик, талончилик, ўзлаштириш ёки растрата йўли билан талон-торож қилиш ва ўғрилиқнинг предметлари кўчар мулклар бўлади. Шунингдек, кўчмас мулкнинг айрим қисмлари (эшиги, деразаси ва ҳоказо) ҳам товламачилик жиноятининг предмети бўлиши мумкин. Бошқа жиноят таркибларидан фарқли равишда мулкдорнинг эгалигига, жамғармасига келиб тушиши керак бўлган, лекин келиб тушмаган мулклар ҳам товламачилик йўли билан талон-торож қилишнинг предмети бўлиши мумкин.

Товламачиликда жиноят содир этаётган шахс томонидан қуйидаги талаблар қўйилади:

- мулкни топшириш;
- мулккий ҳуқуқ (акция, вексель)ни топшириш;
- мулккий манфаат (шартнома, тилхат) бериш;
- мулккий йўсиндаги ҳаракатлар (ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш) содир этиш.

Объектив томондан товламачилик айбдорнинг мулкдордан била туриб, ғайриқонуний равишда ўзига ёки у кўрсатган шахсларга муайян мулкни, мулкка бўлган ҳуқуқни топширишни, мулккий манфаатлар беришни ёхуд улар фойдасига муайян мулккий йўсиндаги ҳаракатлар қилишни кўрқитиш йўли билан талаб этишда шунингдек, жабрланувчини ўз мулки ёки мулкка бўлган ҳуқуқини беришга мажбур қиладиган шароитга солиб қўйишда ифодаланади.

Товламачилик учун жинойий жавобгарликка тортишга, айбдорнинг зўрлик ишлатиш тўғрисидаги таҳдидини амалга оширган бўлиши шарт бўлмай, бундай талаб қўйилишининг ўзи етарлидир [5].

Демак, объектив томондан товламачилик иккита асосий элементдан иборат:

- 1) товламачилик йўл билан кўрқитиш;
- 2) товламачилик йўли билан талаб қилиш.

Мана шу 2 та элементнинг мавжудлиги жиноятни тамом бўлган, деб ҳисоблаш учун асос бўлади.

М.Х.Рустамбоевнинг фикрича, товламачилик қуйидаги ҳаракатлар орқали амалга оширилади:

– зўрлик ишлатиш билан кўрқитиш – бунда зўрлик ишлатишнинг хусусияти шундаки, ЖК 165-моддаси 1-қисми бўйича кўрқитиш ўз ичига жабрланувчини ёки унинг яқин кишиларини ўлдириш, баданига шикаст етказиш, номусига тегиш ва бошқа турдаги ҳаракатларни содир этиш билан кўрқитишни қамраб олади. Товламачиликни содир этиш ўлдириш ёки зўрлик ишлатиш билан кўрқитишни ҳам ўз ичига қамраб олади ва ЖК 112-моддаси (ўлдириш ёки зўрлик ишлатиш билан кўрқитиш) бўйича қўшимча квалификация қилиш талаб этилмайди;

– мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш билан кўрқитишда мулк, мулккий ҳуқуқ ёки бошқа ҳуқуқлар жабрланувчига ёхуд унинг яқин кишиларига тегишли бўлиши мумкин. Мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш усули қилмишни квалификация қилишда аҳамият касб этмайди. Агар айбдор ўз таҳдидини амалга ошириш пайтида ўзганинг мулкни нобуд қилган ёки унга шикаст етказган бўлса, унинг қилмиши жиноятлар мажмуи бўйича ЖК 173-моддаси (мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш) билан ҳам квалификация қилиниши керак;

– маълумотларни ошкор қилиш билан кўрқитиш – бунда ушбу маълумотларни жабрланувчи ёки унинг яқин кишилари сир сақлашни хоҳлайдилар. Объектив томоннинг ушбу белгиси бўйича квалификация қилишда жабрланувчи ёки унинг яқинлари мазкур маълумотларни сир сақлашга ҳаракат қиладиганликларини, уни ошкор этиш билан кўрқитиш эса, айбдор томонидан бирон-бир мулкни эгаллаш учун фойдаланаётганлигини аниқлаш муҳим. Агар товламачи ўз таҳдидини амалга оширишда олдиндан била туриб жабрланувчи ва унинг яқинлари шаъни ва қадр-қимматига путур етказувчи ёлғон маълумотларни тарқатган

бўлса, унинг ҳаракатлари қўшимча равишда ЖК 139-моддаси (тухмат) бўйича ҳам квалификация қилиниши керак;

– жабрланувчини мулки ёки мулкка бўлган ҳуқуқини беришга мажбур қиладиган шароит яратиш [6].

Товламачилик жиноятида зўрлик ишлатиш объектив томон белгисининг асосий категорияси ҳисобланади ҳамда уни бошқа ўхшаш таркибли жиноятлардан фарқлашга хизмат қилади. Шу ўринда “зўрлик”, “зўрлик ишлатиш” тушунчаларига тўхталиб ўтиш лозим.

Адабиётларда зўрлик ишлатиш ижтимоий-ҳуқуқий тушунча сифатида келтирилади [7]. Шу сабабли, унга таъриф беришда унинг ижтимоий белгиларига тўхталмай ўтиш мумкин эмас. Мазкур белгилар зўрликнинг ҳар доим киши ёхуд кишилар гуруҳига нисбатан қонунга хилоф равишда таъсир этишида, жабрланувчининг хоҳиш-иродасига қарши, айбнинг қасд шаклида содир этилишида, шахс соғлиғи ёки ижтимоий манфаатларга зарар етказиши ёки зарар етказиши мумкинлигида намоён бўлади [8].

Маълумки, “зўрламоқ” тушунчасига зўрлик билан бирор ишга ундамоқ, мажбур қилмоқ, “хоҳишидан ташқари иш қилдирмоқ”, деб изоҳ берилади [9]. Зўрлик кенг мазмунли тушунча бўлиб, мазкур атама юриспруденция илмининг кўплаб тармоқларида қўлланилади. Жумладан, давлат бошқарувида мазкур атама билан алоқадор алоҳида назария – “зўрлик назарияси” ишлаб чиқилган. Унга кўра, зўрлик назарияси жамиятни итоатда сақлаб туриш ёки куч билан ўзгартириш фаолиятини амалга оширувчи ишни изоҳлайдиган сиёсий таълимотлардан бири, давлатнинг вужудга келиши ва амал қилиши тўғрисидаги қарашлар, фикр ва мулоҳазаларга асосланган назария ҳисобланади [10].

Маълумки, меҳнат қонунчилигида мажбурий меҳнат, яъни бирон-бир жазони қўллаш билан таҳдид қилиш орқали иш бажаришга мажбурлаш тақиқланади. Бироқ, ҳарбий ёки муқобил хизмат тўғрисидаги қонунлар асосида [11], фавқулодда ҳолат юз берган шароитларда [12], суднинг қонуний кучга кирган ҳукмига биноан [13], қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда бажарилиши лозим бўлган ишлар мажбурий меҳнат деб ҳисобланмайди.

Лекин, “зўрлик” тушунчаси жиноят-ҳуқуқий соҳанинг асосий тушунчаларидан бири ҳисобланади. Зўрлик бир неча жиноятларни ўз ичига қамраб олувчи серкирра тушунча бўлса-да, Ўзбекистон Республикаси ЖКда унинг изоҳи ва мазмуни акс эттирилмаган. Шу юзасидан олимлар ва соҳа мутахассислари ушбу тушунчани турлича талқин қилишади. Адабиётларда “зўрлик – бу ўзбошимчалик билан содир этиладиган хўрловчи, азобловчи, қонунга хилоф ҳаракатлардир”, деб таъриф берилади [14]. Юридик энциклопедияда зўрлик деганда, бирор кишининг иккинчи бир кишига нисбатан зўрлик қилиши, зўравонлик, жисмоний куч ишлатиш йўли билан хўрлаши, жабр-зулм қилиши тушунилиши қайд этилган [15]. Ўз навбатида, зўрлик инсоннинг дахлсизлигини бузиш, жисмоний ва руҳий азоб бериш шаклида ҳам намоён бўлади [16].

Қатор халқаро ҳужжатларда ҳам зўрлик тушунчаси аёлларга нисбатан содир этилиши таъкидлаб ўтилган. Масалан, БМТнинг 1993 йилги “Аёлларга нисбатан зўравонликка барҳам бериш тўғрисида”ги Декларациясида аёлларга нисбатан зўравонлик деганда, аёлларга нисбатан жисмоний, жинсий ёки руҳий азоб берган ва шикаст етказган ёки етказиши мумкин бўлган ёхуд шунга ҳаракат қилган, мажбурлаб ёки ўзбошимчалик билан озодликдан ва жамиятдан ёки шахсий ҳаётидан маҳрум этишга қаратилган ҳар қандай зўравонликдан иборат ҳаракат тушуниланган.

А.Ивашенко ва А.Марцев “зўрлик” тушунчасини тушуниш юзасидан “зўрлик бир томоннинг хулқи иккинчи томоннинг хоҳишига қарши йўналтирилган эркин инсонлар ўртасидаги муайян ўзаро муносабатларни акс эттиради, деб қайд этишади [17]. Бу борада Р.Шарапов “зўрлик сифатида бир шахснинг бошқа бир шахс хоҳиш-иродасига қарши ҳолда содир этилган ҳаракатлари тушуниланган ва тушунилмақда”, деб таъкидлайди [18]. Аммо, шу ўринда зўрликни жиноят сифатида баҳолашда унинг қонунга зид хатти-ҳаракат эканлигига эътибор қаратиш лозим.

С.Ниёзова ҳам зўрликнинг ҳуқуққа хилоф эканлигини алоҳида қайд этади. Жумладан, С.Ниёзова зўрлик тушунчасига қуйидаги таърифни таклиф қилади: “зўрлик – бу жабрланувчи

хавфсизлигига қасддан, қонунга хилоф равишда жиноий тажовуз қилиш, унинг организмга (органлари, тўқималари ва уларнинг физиологик функциялари) иродасига қарши (ёки ундан ташқари) жисмоний (энергетик) ёки руҳий (информацион) таъсир этиш йўли билан жисмоний ёки руҳий зарар етказиш” [19].

Шуни қайд этиш жоизки, ЖКда ҳам мазкур масала ўз ечимини топмаган. Жумладан, ЖКда 40 та ҳолатда зўрлик тушунчаси қўлланилган бўлса, шундан 2 та ҳолатда (98 ва 106-моддаларда) “ғайриқонуний зўрлик” атамасидан фойдаланилган. А.Отажоновнинг қайд этишича, ғайриқонуний зўрлик – уриш, дўппослаш, баданга шикаст етказиш, жисмоний куч ишлатиш, номусга тегиш ва кучли руҳий ҳаяжонланиш ҳолатини келтириб чиқариши мумкин бўлган бошқа шу каби ҳаракатларда ифодаланиши мумкин [20]. Шунингдек, Б.Тугельбаева ҳам зўрликни қонуний ва жиноий турларга ажратишни таклиф қилган [21].

Жиноят таркиби элементларига кўра товламачилик бошқа турдаги талон-торож қилиш жиноятларига ўхшаб кетади. Жумладан, товламачиликни босқинчилик ва талончиликдан фарқлашда товламачиликда зўрлик ишлатиш билан кўрқитиш мулкни зўрлик ишлатаётган вақтда эмас, балки келажакда қўлга киритишга қаратилишига эътибор бериш лозим. Агар кўрқитиш амалда ишлатилса, қилмиш ЖКнинг товламачилик ҳақидаги моддаси билан ва асослар бўлганда кўрқитиш амалга оширилаётганда содир этилган ҳаракат учун жавобгарликни назарда тутувчи моддаси билан ҳам тавсифланиши лозим [22].

Товламачиликни содир этиш пайтида жабрланувчи қасддан ўлдирилган бўлса, қилмиш барча ҳолларда жиноятлар жами бўйича ЖКнинг 165-моддаси ва ЖК 97-моддаси 2-қисми “и” банди билан квалификация қилиниши керак. Бироқ, агар одам ўлдириш товламачилик фактини яшириш мақсадида содир этилган бўлса, айбдорнинг ҳаракатлари ЖК 165-моддаси тегишли қисми ва ЖК 97-моддаси 2-қисми “о” банди бўйича квалификация қилиниши лозим [23].

Товламачилик нафақат фуқаролар ва тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини қўпол бузувчи, балки иқтисодийга ҳам катта зарар етказувчи жиноят бўлиб, ижтимоий хавфи жиддий ҳисобланади. ЖКнинг 165-моддасига кўра, товламачилик ўзганинг мулкни ёки мулкнинг ҳуқуқни топширишни, мулкнинг манфаатлар беришни ёхуд мулкнинг йўсиндаги ҳаракатлар содир этишни тақозо қилишини судлар эътиборга олишлари керак. Шу сабабли, қарздордан ўзи берган қарзни талаб қилиш ЖК 165-моддаси билан тавсифланиши мумкин эмас, айрим ҳолларда ўзбошимчалик (ЖК 229-моддаси) тариқасида баҳоланиши мумкин. Қарздор ва қарз берувчи ўртасида фоизлар бўйича олдиндан келишув бўлмаган бўлса, берилган қарз учун фоиз талаб қилиш товламачилик жинояти таркибини ташкил қилади [24].

Товламачиликни асосий белгиларидан бири бу айбдор томонидан ўзганинг мулки талаб қилинишидир, агар шахс ўзига тегишли мулкни жабрланувчи ёки унинг яқин кишиларига зўрлик ишлатиш, мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш ёхуд жабрланувчи учун сир сақланиши лозим бўлган маълумотларни ошкор қилиш билан кўрқитиб содир этса, унинг ҳаракатлари товламачилик сифатида эмас, бошқа жиноят таркиби, жумладан ЖК 229-моддаси (ўзбошимчалик) билан квалификация қилиниши мумкин.

Товламачилик кесик таркибли жиноят бўлиб, ўзганинг мулкни ёки мулкка бўлган ҳуқуқини топшириш, мулкнинг манфаатлар бериш ёки мулкнинг йўсиндаги ҳаракатларни содир этишни талаб қилинган (кўрқитган) ёхуд жабрланувчи ўз мулки ёки мулкка бўлган ҳуқуқини беришга мажбур қиладиган шароитга солиб қўйилган пайтдан эътиборан тамом бўлган ҳисобланади.

Шу ўринда алоҳида қайд этиш керакки, ЖКнинг 165-моддаси биринчи қисми диспозициясидаги “яқин киши” тушунчаси жиноят қонуни Махсус қисмида фақат икки ўринда учрайди:

- ЖК 106-моддасининг биринчи қисми;
- ЖК 165-моддасининг биринчи қисми;

Лекин, мазкур тушунча жиноят қонунида қўлланилган “яқин қариндош” тушунчасидан ўзаро фарқ қилади. Яъни, ЖКнинг Атамаларнинг ҳуқуқи маъносига бағишланган Саккизинчи бўлимида берилган тушунчага кўра яқин қариндошлар деганда қариндош ёки куда томондан

қариндош бўлган шахслар, яъни ота-она, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингиллар, эр-хотин, фарзанд, шу жумладан фарзандликка олинганлар, бобо, буви, неваралар, шунингдек эр-хотиннинг ота-онаси, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингиллар тушунилади.

Мазкур ҳолатда эса, ЖКнинг 165-моддаси биринчи қисми диспозициясидаги “яқин киши” тушунчаси қариндош ёки куда томондан қариндош бўлган шахслар, яъни ота-она, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингиллар, эр-хотин, фарзанд, шу жумладан фарзандликка олинганлар, бобо, буви, неваралар, шунингдек эр-хотиннинг ота-онаси, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингилларни ҳам қамраб олади. Шунингдек, назаримизда қонунни қўлловчида “яқин киши” тушунчасини аниқлаштириш билан боғлиқ муаммо келтириб чиқаради.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2004 йил 24 сентябрдаги 13-сонли “Қасддан одам ўлдиришга оид ишлар бўйича суд амалиёти тўғрисида”ги қарорининг 12-банднинг тўртинчи хатбошисида ушбу тушунчага тўхталиб, тушунтириш бериб ўтилган. Унда айтилишича, жабрланувчининг яқин кишилари қаторига, унинг яқин қариндошларидан ташқари, жабрланувчи билан алоҳида шахсий дўстона муносабатда бўлган шахслар ҳам кириши мумкин [25].

Шу жиҳатдан қаралганда, ЖКнинг 106-моддаси ва 165-моддасининг биринчи қисми диспозициясидаги “яқин киши” жумласига аниқлик киритиш, бу тушунчага ЖКнинг Атамаларнинг ҳуқуқи маъносига бағишланган Саккизинчи бўлимида бунга алоҳида тушунтириш берилиши мақсадга мувофиқ.

### Иқтибослар/Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги фармони. <https://lex.uz/docs/5841063> (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan ‘On the development strategy of New Uzbekistan for 2022 – 2026’. <https://lex.uz/docs/5841063>)
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. <https://lex.uz/docs/20596> (Constitution Of The Republic Of Uzbekistan. <https://lex.uz/docs/20596>)
3. Рустамбоев М.Х. Ўзбекистон Республикаси жиноят ҳуқуқи курси. – Тошкент: “Илм Зиё”, 2011. – Б. 13. (Rustambaev M.H. Course on criminal law of the Republic of Uzbekistan. - Tashkent: "ILM Zia", 2011. – p. 13.)
4. Рустамбоев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига шарҳлар. Махсус қисм. – Т.: Adolat, 2016. – Б. 249. (Rustambaev M.X. Comments on the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. Special part. - T.: Adolat, 2016. – p. 249.)
5. Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми қарорлари тўплами. 1991-2006. 2 жилдли. – Т.: Адолат, 2006. Биринчи жилд. Б. 51. (Collection of decisions of the plenum of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan. 1991-2006. 2 volumes. - T.: Justice, 2006. Volume one. p. 51.)
6. Рустамбоев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига шарҳлар. Махсус қисм. – Т.: ILM ZIYO, 2006. – Б. 251-255. (Rustambaev M.X. Comments on the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. Special part. - T.: ILM ZIYO, 2006. – pp. 251-255.)
7. Шестаков Д.А. Семейная криминология: Криминофамилистика. – СПб.: Юридический центр пресс, 2003. – С. 175.; Алауханов Е.Х. Криминология: Учебник. – СПб.: Юридический центр пресс, 2013. – С. 236. (Shestakov D.A. Family criminology: Criminofamilistics. – St. Petersburg: Law Center Press, 2003. – p. 175.; Alaukhanov E.H. Criminology: Textbook. – St. Petersburg: Law Center Press, 2013. – p. 236.)
8. Салаев Н.С. Бир-бирига тобе бўлмаган ҳарбий хизматчилар ўртасидаги ўзаро муносабатларга оид устав қоидаларини бузиш (жиноят-ҳуқуқий ва криминологик жиҳатлари). Юрид. фан. номз. илм. дар. олиш учун ёзил. дисс... – Т.: ТДЮИ, 2012. – Б. 64. (Salaev N.S. Violation of the charter rules for interaction between non-subordinate military personnel (criminal-legal and criminological aspects). Phd dissertation... - T.: TDYUI, 2012. – p. 64.)

9. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 жилдли. Т.2. / А.Мадвалиев таҳрири остида. – Т.: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2008. – Б. 167-168. (Explanatory Dictionary of the Uzbek language. 5 volumes. T.2. / A. Under the editorship of Madvaliev. - T.: State Scientific Publishing House" National Encyclopedia of Uzbekistan", 2008. – pp. 167-168.)
10. Фалсафа: комусий луғат. / Масъул муҳаррир: Қ.Назаров. – Т.: Шарқ, 2004. – Б. 137. (Philosophy: encyclopedic dictionary. / Responsible editor: q.Nazarov. - T.: East, 2004. – p. 137.)
11. Ўзбекистон Республикасининг “Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида”ги Қонуни. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Ахборотномаси, 2002 й., 12-сон, 217-модда. (Law of the Republic of Uzbekistan ‘On general military duty and military service’. Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 2002., Issue 12, Article 217.)
12. Ўзбекистон Республикасининг “Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш тўғрисида”ги Қонуни 16-моддасининг олтинчи хатбоши. // “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1999 й., 9-сон, 221-модда. (Sixth paragraph of Article 16 of the law of the Republic of Uzbekistan ‘On protection of population and territories from emergency situations of natural and man-made nature’. // "Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 1999., Issue 9, Article 221.)
13. Ўзбекистон Республикаси ЖИКнинг 26, 42, 88, 93-моддалари тартибида. (in the order of Articles 26, 42, 88, 93 of the Criminal executive Law of the Republic of Uzbekistan.)
14. Словарь по уголовному праву. / Отв. ред.: проф. А.В.Наумов. – М., 1997. – С. 245. (Dictionary of Criminal Law. / Ed.: prof. A.V.Naumov. – М., 1997. – p. 245.)
15. Ўзбекистон юридик энциклопедияси. / Нашр учун масъул: Н.Тойчиев. – Т.: Адолат, 2011. – Б. 199. (Legal Encyclopedia of Uzbekistan. / Responsible for publication: N.Toychiev. - T.: Justice, 2011. – p. 199.)
16. Абдурасулова Қ.Р. Криминология: Ўқув-услубий кўлланма. – Т.: ТДЮУ, 2013. – Б. 208. (Abdurasulova Q.R. Criminology: educational and methodical manual. - T.: TDYOU, 2013. – p. 208.)
17. Иващенко А.В., Марцев А.И. Методология правового исследования насилия. // Социально-правовые проблемы борьбы с насилием. – Омск, 1996. – С.4. (Ivashchenko A.V., Martsev A.I. Methodology of legal research of violence. // Socio-legal problems of combating violence. – Omsk, 1996. – p.4.)
18. Шарапов Р.Д. Физическое насилие в уголовном праве. – СПб.: Юридический пресс-центр, 2001. – С.20. (Sharapov R.D. Physical violence in criminal law. – St. Petersburg: Legal Press Center, 2001. – p.20.)
19. Ниёзова С.С. Шахсга қарши зўрлик ишлатиб содир этиладиган жиноятларнинг виктимологик назарияси (Монография). – Т.: ТДЮИ, 2011. – Б. 22. (Niyazova S.S. Victimological theory (monograph) of crimes committed using coercion against an individual. - T.: TDYUI, 2011. – p. 22.)
20. Жиноят ҳуқуқи. Махсус қисм: Дарслик. / Р.Кабулов, М.Рустамбаев, А.Отажонов ва бошқалар. / Масъул муҳаррир: Ш.Икрамов. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2016. – Б. 50. (Criminal law. Special part: textbook. / R.Kabulov, M.Rustambaev, A.Otajonov and others. / Responsible editor: Sh.Ikramov. - T.: MIA Academy of the Republic of Uzbekistan, 2016. – p. 50.)
21. Тугельбаева Б.Г. Проблемы предупреждения преступного насилия в отношении женщин: Монография. – Бишкек, 2003. – С. 19. (Tugelbaeva B.G. Problems of prevention of criminal violence against women: Monograph. – Bishkek, 2003. – p. 19.)
22. Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми қарорлари тўплами. 1991-2006. 2 жилдли. – Т.: Адолат, 2006. Биринчи жилд. Б. 221-222. (Collection of decisions of the plenum of the

- Supreme Court of the Republic of Uzbekistan. 1991-2006. 2 volumes. - Т.: Justice, 2006. Volume one. pp. 221-222.)
23. Рустамбоев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига шарҳлар. Махсус қисм. – Т.: ИLM ZIYO, 2006. – Б. 254. (Rustambaev M.X. Comments on the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. Special part. - Т.: ILM ZIYO, 2006. – p. 254.)
  24. Komil K. EXCEEDING THE LIMITS OF THE NECESSARY MEASURES TO DETAIN A PERSON WHO HAS COMMITTED A SOCIALLY DANGEROUS ACT //Thematics Journal of Law. – 2022. – Т. 6. – №. 1.
  25. Комил Хакимов. КРИМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОНАРУШИТЕЛЯ, СОВЕРШИВШЕГО ПРЕСТУПЛЕНИЕ В СОСТОЯНИИ АФФЕКТА (СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ВОЗБУЖДЕНИЯ) // Review of law sciences. 2020. №3. (Komil Khakimov CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE OFFENDER WHO COMMITTED A CRIME IN THE STATE OF AFFECT (STRONG MENTAL EXCITATION) // Review of law sciences.)

# ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

6-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ  
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-6

JOURNAL OF LAW RESEARCH  
SPECIAL ISSUE-6

**Editorial staff of the journals of [www.tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)**  
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,  
Amir Temur Street pr.1, House 2.  
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: [info@tadqiqot.uz](mailto:info@tadqiqot.uz)  
Phone: (+998-94) 404-0000

**Контакт редакций журналов. [www.tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)**  
ООО Тадқиқот город Ташкент,  
улица Амира Темура пр.1, дом-2.  
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: [info@tadqiqot.uz](mailto:info@tadqiqot.uz)  
Тел: (+998-94) 404-0000